

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті висвітлюються особливості соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни. Підкреслюється, що в умовах війни соціальна робота модифікується організаційно та функціонально, з'являються нові підходи та модернізовані відповідно до ситуації методи роботи. Зроблено висновок про те, що сьогодні перед фахівцями соціальної роботи постає проблема повернення ветеранів російсько-української війни до повноцінного життя в мирному, цивільному середовищі.

Ключові слова: соціальна робота, ветерани, російсько-українська війна, волонтерство, методи, підходи, адаптація, реабілітація.

The article highlights the peculiarities of social work with veterans of the Russian-Ukrainian war. It is emphasized that in the minds of the war of social work, work is being modified organizationally and functionally, new approaches are emerging and work methods are modernized according to the situation. There is a lot of information about those. Today, social workers are faced with the problem of returning veterans of the Russian-Ukrainian war to a full life in a peaceful, civil environment. Key words: social work, veterans, Russian-Ukrainian war, volunteering, methods, approaches, adaptation, rehabilitation.

Key words: social work, veterans, Russian-Ukrainian war, volunteering, methods, approaches, adaptation, rehabilitation.

Вступ. Зважаючи на динамічний розвиток вирішальних у контексті української та світової історії подій, актуальним вбачається дослідження особливостей здійснення соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни. Захисники і захисниці України, котрі пройшли горнило війни, потребують в умовах мирного життя специфічних форм реалізації заходів соціальної роботи. В умовах війни соціальна робота розширює та урізноманітнює напрями роботи, оскільки розширюється діапазон вразливих категорій населення, отже – з'являються нові підходи та більш ефективні методи роботи. Незважаючи на значну кількість досліджень по даній проблемі, все ще наявною є її недостатня розробленість у контексті нових підходів у практиці соціальної роботи, використання яких сприятиме повноцінній соціалізації, адаптації та реабілітації ветеранів російсько-української війни.

Мета дослідження полягає у висвітленні специфічних рис здійснення соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. На всіх етапах історичного розвитку людство намагалось, з різним ступенем успіху, розвивати й удосконалювати практики захисту найбільш незахищених верств населення. Драматичним тлом, на якому суспільство і держава реалізують соціальну політику,

простором, у якому відбуваються різномасштабні за гостротою й трагізмом події, в полум'ї яких гинуть люди, міста, країни, народи і культури, на всіх етапах розвитку цивілізації були війни. Війна завжди кардинально змінює нормальне буття суспільства – порушується звичний перебіг подій соціально-політичного, економічного, культурного і духовного життя. «У ХХІ столітті війна прийшла на землю України – абсурдні за формою та антигуманні за змістом претензії російської федерації до України, прояви яких набували з 2014 року драматичних обрисів загрозливої невідворотності, вилилися в повномасштабну російсько-українську війну, коли 24 лютого 2022 року росія почала відкриту збройну агресію проти суверенної України. Агресивні дії російської федерації проти України стали потужним чинником впливу на українську політичну, економічну, культурну, військову та соціальну дійсність: збройний конфлікт не тільки активізував регіональну нестабільність, він провокує та загострює деструктивні чинники в розгортанні геополітичних процесів» [2, с. 103].

Державні структури і інститути громадянського суспільства починають у період воєнного стану працювати в принципово новому режимі, війна вносить корективи і в діяльність організацій, що забезпечують соціальний захист населення. В умовах війни соціальна робота розширює та урізноманітнює напрями роботи, оскільки збільшується спектр вразливих категорій населення, а відтак – з'являються нові підходи та модернізовані відповідно до ситуації більш продуктивні методи роботи.

Українська дослідниця Т. Семигіна визначає конкретні рівні сучасної соціальної роботи: а) макросистема (економічний, правовий, культурний, політичний і соціальний контекст, екологічна сфера тощо); б) мезосистема (взаємодії між елементами); в) соціальні мікросистеми (сім'я, родичі, співробітники, структури в громаді, навчальні колективи тощо); г) індивід (вік, стать, морфо-фізіологічні особливості, темперамент, стан здоров'я, переживання травми, негативний життєвий досвід, специфічні потреби тощо). За подібного підходу припустимо віднести соціальну роботу в умовах війни до соціальної роботи на макрорівні, що реалізується у вирішенні складних життєвих обставин громадян, які потребують консультування, підтримки, захисту й допомоги [3].

В умовах глибокої системної кризи, зумовленою війною, важливою ознакою соціальної роботи є стихійне поєднання благодійництва пересічних громадян і волонтерства, як морального імперативу та прагнення допомагати людям із професійною діяльністю соціальних працівників. Станом на 2023 рік понад 350 тисяч українців і українок отримали статус учасника / учасниці бойових дій, а відповідно – вони потребують не тільки суспільної уваги і поваги, але й розширеного спектру заходів соціального захисту й підтримки, реабілітації, соціальної адаптації та ресоціалізації. Участь у бойових діях призводить до серйозних порушень життєдіяльності, провокує появу несприятливих змін в індивідуальній психосоматичній сфері, а також негативно впливає на загальний стан здоров'я. Після повернення до мирного життя ветеран / ветеранка російсько-української війни знаходиться в

стресовому стані, пов'язаному з бойовим минулим, тривожним сьогоденням і невизначеним майбутнім. У такій ситуації перед фахівцями соціальної роботи постає важлива проблема загальнодержавного значення: як повернути ветеранів російсько-української війни до нових умов життя в мирному, цивільному середовищі.

Серед ключових завдань соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни сучасні вітчизняні дослідники визначають «...формування позитивних реакцій, мотивацій, соціальних установок на життя та професійну діяльність, відтак і оволодіння новими цивільними спеціальностями. При цьому одним із основних чинників вирішення цих завдань стає надання різноманітних освітніх послуг. Результати вивчення практичного досвіду переконують, що освіта та різноманітні освітні послуги у роботі з учасниками війни, дозволяють реалізувати ресурс свободи, поле вибору для кожної людини, сприятимуть забезпеченню її соціальної мобільності» [1, с. 68].

На нашу думку, в основі запровадження нових специфічних форм соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни мають бути покладені такі принципи: гуманності, адекватності соціально-політичним умовам в країні, варіабельності, науковості, системності, послідовності, комплексності, превентивності, перспективності.

Висновки. Отже, проблема впровадження специфічних форм соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни набуває в сучасних умовах надзвичайно важливого значення. Незважаючи на значний корпус досліджень по даній проблемі, все ще зберігається її недостатня розробленість у контексті новацій соціальної роботи, використання яких слугуватиме повноцінній соціалізації, адаптації та реабілітації ветеранів російсько-української війни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Архипова С.П., Бік О.Я. Соціальна робота з військовослужбовцями – учасниками антитерорестичної операції, звільненими в запас. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* 2021. №6(344). Ч.1. С.64-77.
2. Костючков С. К. Формування політичного бренду території засобами мас-медіа в умовах російсько-української війни (на прикладі Херсонщини). *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С.101-107.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота, К.: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020, 275 с.

Науковий керівник доктор філософських наук, професор Костючков С.К.